

وَإِذَا بَدَّلْنَا آيَةً مَكَانَ آيَةً وَاللَّهُ أَعْلَمُ بِمَا يُنَزِّلُ قَالُوا

إِنَّمَا أَنْتَ مُفْتَرٌ بَلْ أَكْثَرُهُمْ لَا يَعْلَمُونَ (101) قُلْ

نَزَّلَهُ رُوحُ الْقُدْسِ مِنْ رَبِّكَ بِالْحَقِّ لِيُثَبِّتَ الَّذِينَ

آمَنُوا وَهُدَى وَبُشِّرَى لِلْمُسْلِمِينَ (102) وَلَقَدْ

نَعْلَمُ أَنَّهُمْ يَقُولُونَ إِنَّمَا يُعَلِّمُهُ بَشَرٌ لِسَانُ الَّذِي

يُلْحِدُونَ إِلَيْهِ أَعْجَمِيَّ وَهَذَا لِسَانٌ عَرَبِيٌّ مُبِينٌ

(103) إِنَّ الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِآيَاتِ اللَّهِ لَا يَهْدِيهِمْ

اللَّهُ وَلَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ (104) إِنَّمَا يَفْتَرِي الْكَذِبَ

الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِآيَاتِ اللَّهِ وَأُولَئِكَ هُمُ الْكَاذِبُونَ

(105) مَنْ كَفَرَ بِاللَّهِ مِنْ بَعْدِ إِيمَانِهِ إِلَّا مَنْ أُكْرِهَ وَ

قَلْبُهُ مُطْمَئِنٌ بِالْإِيمَانِ وَلَكِنْ مَنْ شَرَحَ بِالْكُفْرِ

صَدْرًا فَعَلَيْهِمْ غَضَبٌ مِنَ اللَّهِ وَلَهُمْ عَذَابٌ عَظِيمٌ

(106) ذَلِكَ بِإِنْهُمْ اسْتَحْبُوا الْحَيَاةَ الدُّنْيَا عَلَى

الْآخِرَةِ وَ أَنَّ اللَّهَ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الْكَافِرِينَ (107)

أُولَئِكَ الَّذِينَ طَبَعَ اللَّهُ عَلَى قُلُوبِهِمْ وَ سَمِعَهُمْ وَ

أَبْصَارِهِمْ وَ أُولَئِكَ هُمُ الْغَافِلُونَ (108) لَا جَرَمَ

أَنَّهُمْ فِي الْآخِرَةِ هُمُ الْخَاسِرُونَ (109) ثُمَّ إِنَّ رَبَّكَ

لِلَّذِينَ هَاجَرُوا مِنْ بَعْدِ مَا فُتِنُوا ثُمَّ جَاهَدُوا وَ صَبَرُوا

إِنَّ رَبَّكَ مِنْ بَعْدِهَا لَغَفُورٌ رَّحِيمٌ (110)

When We substitute one revelation for another,- and Allah knows best what He reveals (in stages),- they say, "Thou art but a forger": but most of them understand not. Say, the holy spirit has brought the revelation from thy Lord in truth, in order to strengthen those who believe, and as a guide and glad tidings to Muslims. We know indeed that they say, "It is a man that teaches him." The tongue of him they wickedly point to is notably foreign, while this is Arabic, pure and clear. Those who believe not in the signs of Allah,- Allah will not guide them, and theirs will be a grievous chastisement. It is those who believe not in the signs of Allah, that forge falsehood: it is they who lie! Any one who, after accepting faith in Allah, utters unbelief,- except under

compulsion, his heart remaining firm in faith - but such as open their breast to unbelief, on them is wrath from Allah, and theirs will be a dreadful chastisement. This because they love the life of this world better than the hereafter: and Allah will not guide those who reject faith. Those are they whose hearts, ears, and eyes Allah has sealed up, and they take no heed. Without doubt, in the hereafter they will perish. But verily thy Lord,- to those who leave their homes after trials and persecutions,- and who thereafter strive and fight for the faith and patiently persevere,- thy Lord, after all this is oft-forgiving, most merciful.

جب ہم ایک آیت کی جگہ دوسری آیت نازل کرتے ہیں۔ اور اللہ بہتر جانتا

ہے کہ وہ کیا نازل کرے۔ تو یہ لوگ کہتے ہیں کہ تم یہ قرآن خود گھرتے ہو۔

اصل بات یہ ہے کہ ان میں سے اکثر لوگ حقیقت سے ناواقف ہیں۔ ان

سے کہو کہ اسے تور و حقدس نے ٹھیک ٹھیک میرے رب کی طرف سے

بتدیر تج نازل کیا ہے تاکہ ایمان لانے والوں کے ایمان کو پختہ کرے اور

فرماں برداروں کو زندگی کے معاملات میں سیدھی راہ بتائے اور انہیں فلاح و

سعادت کی خوش خبری دے۔ ہمیں معلوم ہے یہ لوگ تمہارے متعلق کہتے

ہیں کہ اس شخص کو ایک آدمی سکھاتا پڑھاتا ہے، حالانکہ ان کا اشارہ جس آدمی

کی طرف ہے اس کی زبان عجمی ہے اور یہ صاف عربی زبان ہے۔ حقیقت یہ

ہے کہ جو لوگ اللہ کی آیات کو نہیں مانتے اللہ کبھی ان کو صحیح بات تک پہنچنے

کی توفیق نہیں دیتا اور ایسے لوگوں کے لیے دردناک عذاب ہے۔ (جھوٹی)

باتیں نبی نہیں گھڑتا بلکہ) جھوٹ وہ لوگ گھڑ رہے ہیں، جو اللہ کی آیات کو

نہیں مانتے، وہی حقیقت میں جھوٹی ہیں۔ جو شخص ایمان لانے کے بعد کفر

کرے (وہ اگر) مجبور کیا گیا ہو اور دل اس کا ایمان پر مطمئن ہو (تب تو خیر)

مگر جس نے دل کی رضامندی سے کفر کو قبول کر لیا اس پر اللہ کا غضب ہے

اور ایسے سب لوگوں کے لیے بڑا عذاب ہے۔ یہ اس لیے کہ انہوں نے

آخرت کے مقابلہ میں دنیا کی زندگی کو پسند کر لیا، اور اللہ کا قاعدہ ہے کہ وہ ان

لوگوں کو راہ نجات نہیں دکھاتا جو اُس کی نعمت کا کفران کریں۔ یہ وہ لوگ ہیں

جن کے دلوں اور کانوں اور آنکھوں پر اللہ نے مہر لگادی ہے۔ یہ غفلت میں

ڈوب چکے ہیں۔ ضرور ہے کہ آخرت میں یہی خسارے میں رہیں۔ بخلاف

اس کے جن لوگوں کا حال یہ ہے کہ جب (ایمان لانے کی وجہ سے) وہ ستائے

گئے تو انہوں نے گھر بار چھوڑ دیے، ہجرت کی، راہ خدا میں سختیاں جھیلیں اور
صبر سے کام لیا، اُن کے لیے یقیناً تیر ارب غفور و رحیم ہے۔

जब हम एक आयत की जगह दूसरी आयत नाज़िल करते हैं— और अल्लाह बेहतर जानता है कि वह क्या नाज़िल करे — तो ये लोग कहते हैं कि तुम यह कुरआन खुद घड़ते हो | अस्ल बात यह है कि उनमें से अक्सर लोग हक्कीकत से नावाकिफ हैं | उनसे कहो कि उसे तो रुहुल-कुदुस ने ठीक-ठीक मेरे रब की तरफ से बतदरीज नाज़िल किया है ताकि ईमान लानेवालों के ईमान को पुख्ता करे और फारमाँबरदारों को ज़िन्दगी के मामलात में सीधी राह बताए और उन्हें फलाह व सआदत की खुशखबरी दे | हमें मालूम है ये लोग तुम्हारे मुतालिक कहते हैं कि उस शख्स को एक आदमी सिखाता-पढ़ाता है, हालाँकि उनका इशारा जिस आदमी की तरफ है उसकी ज़बान अजमी है और यह साफ़ अरबी ज़बान है | हक्कीकत यह है कि जो लोग अल्लाह की आयात को नहीं मानते अल्लाह कभी उनको सही बात तक पहुँचने की तौफीक नहीं देता और ऐसे लोगों के लिए दर्दनाक अज़ाब है | (झूटी बातें नबी नहीं घड़ता, बल्कि) झूट वे लोग घड़ रहे हैं जो अल्लाह की आयात को नहीं मानते, वही हक्कीकत में झूटे हैं | जो शख्स ईमान लाने के बाद कुफ़ करे (वह अगर) मजबूर किया गया हो और दिल उसका ईमान पर मुत्मङ्ग हो (तब तो खैर) मगर जिसने दिल की रजामन्दी से कुफ़ को क़बूल कर लिया उसपर अल्लाह का ग़ज़ब है और ऐसे सब लोगों के लिए बड़ा अज़ाब है | यह इसलिए कि

उन्होंने आखिरत के मुकाबले में दुनिया की ज़िन्दगी को पसन्द कर लिया, और अल्लाह का क़ायदा है कि वह उन लोगों को राहे-नजात नहीं दिखाता जो उसकी नेमत का कुफ़रान करें। ये वे लोग हैं जिनके दिलों और कानों और आँखों पर अल्लाह ने मुहर लगा दी है, ये ग़फ़लत में डूब चुके हैं। ज़रूर है कि आखिरत में यही ख़सारे में रहें। बखिलाफ़ इसके जिन लोगों का हाल यह है कि जब (ईमान लाने की वजह से) वे सताए गए तो उन्होंने घर-बार छोड़ दिए, हिजरत की, राहे-खुदा में सछित्याँ झेलीं और सब्र से काम लिया, उनके लिए यकीनन तेरा रब गफूर व रहीम है।